ОРГАНИЗОВАНО И УПРАВЉАНО ПИСАЊЕ „НОВИХ ИСТОРИЈА" ЗА „НОВУ СВЕТСКУ НАДРАСУ"

Креирање прошлости

За идеологизовани глобалистички свет, Unus Mundus, неопходно је „изградити новог човека", не много великог већ функционалног и лаког за одржавање. Из његовог хардвера и софтвера, нарочито из његове меморије, треба уклонити све „багове" оптерећујућих истина. Лустрирати од сећања и смисла. Ако су чињенице изван политичке коректности, треба их „таманити као гамад". Тако, према најновијим сазнањима, Украјина се као руска колонија ослободила током „дугих украјинско-руских ратова", манастир Високи Дечани саградили су Албанци, они су и учествовали у Косовском боју а не Срби, жртве у Јасеновцу „треба индивидуализовати" (јер су „битна имена, а не бројеви и националност"), „данак у крви" је организована српска продаја деце за по пет златника. Нејасно је једино како је изостало поглавље о благодатима бомбардовања осиромашеним уранијумом

Пише: Милорад Вукашиновић

По-чет-ком ше-зде-се-тих го-ди-на XX ве-ка, упо-ре-до са фе-но-ме-нал-ним раз-во-јем тех-но-ло-шких и ин-фор-ма-тич-ких сред-ста-ва, аме-рич-ки те-о-ре-ти-ча-ри дру-штве-них на-у-ка уво-де у упо-тре-бу по-јам *со-ци-јал-ни ин-же-ње-ринг*. На-стао као ре-зул-тат про-це-не вр-хун-ских по-ли-тич-ких кру-го-ва да на-до-ла-зе-ће до-ба пред-ста-вља иза-зов без пре-се-да-на у исто-ри-ји људ-ског дру-штва, дру-штве-ни (со-ци-јал-ни) ин-же-ње-ринг по-ста-је си-но-ним ре-во-лу-ци-о-нар-ног пре-вра-та, ко-ји на пот-пу-но нов на-чин де-фи-ни-ше ме-сто и уло-гу на-у-ке у епо-хи ко-ја се та-да са-мо на-слу-ћи-ва-ла, епо-хи гло-ба-ли-за-ци-је.

Дру-штве-ни ин-же-ње-ри, од та-да до да-нас, тре-ба не се са-мо да да-ју од-го-во-ре на про-бле-ме са ко-ји-ма се су-о-ча-ва-ју пр-вен-стве-но нај-ра-зви-је-ни-ја дру-штва, већ, ви-ше од то-га, да по-ка-жу кре-а-тив-ност и ма-што-ви-тост у про-це-су „про-јек-то-ва-ња или осми-шља-ва-ња исто-ри-је". Оства-ре-њу ова-кве те-жње са-вр-ше-но је ишао на ру-ку раз-вој на-у-ке и тех-но-ло-ги-је, по-го-то-ву сред-ста-ва ма-сов-не ко-му-ни-ка-ци-је. Да-кле, оно што је до ју-че би-ло не-за-ми-сли-во, од-јед-ном је, пре-ко но-ћи, по-ста-ло оства-ри-во. Чо-век је до-шао у при-ли-ку да план-ски усме-ра-ва дру-штве-не до-га-ђа-је, од-но-сно да се ди-рект-но, све-сно и на-мер-но уме-ша у про-цес *со-ци-јал-не ево-лу-ци-је* *чо-ве-чан-ст ва*
(из-раз ру-ског фи-ло-зо-фа Алек-сан-дра Зи-но-вје-ва), сво-де-ћиути-цај објек-тив-них чи-ни-ла-ца у исто-риј-ском про-це-су на нај-ма-њу мо-гу-ћу ме-ру.

СТВАР-НИ РЕ-ЗУЛ-ТАТ СВЕТ-СКОГ РА-ТА

Дру-штве-ни ин-же-ње-ри на За-па-ду, још се-дам-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка, про-јек-то-ва-ли су рас-пад ис-точ-ног, ко-му-ни-стич-ког бло-ка и Со-вјет-ског Са-ве-за. Већ та-да је, на осно-ву ре-ле-вант-них еко-ном-ских по-ка-за-те-ља и ана-ли-зе уну-тра-шњих при-ли-ка, из-ве-ден за-кључ-ак о не-ми-нов-ној по-бе-ди у „хлад-ном ра-ту". Био је то нео-п-хо-дан пред-у-слов за, ка-ко је та-да оце-ње-но, „ква-ли-та-ти-ван скок у но-во до-ба", ко-ји ће усле-ди-ти кра-јем осам-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка.

Пла-ни-ра-не по-ли-тич-ке про-ме-не на не-ка-да-шњем со-ци-ја-ли-стич-ком Ис-то-ку, зах-те-ва-ле су осми-шљен при-ступ, пр-вен-стве-но на пси-хо-ло-шко-про-па-гант-ном пла-ну. Дру-штве-ни ин-же-ње-ри За-па-да про-це-ни-ли су да је нај-е-фи-ка-сни-ји ме-тод раз-би-ја-ња супротстављеног бло-ка под-сти-ца-ње на-ци-о-на-ли-стич-ких осе-ћа-ња, по-себ-но код оних на-ро-да код ко-јих је, по-пут По-ља-ка, по-сто-јао исто-риј-ски уко-ре-њен ан-ти-ру-ски сен-ти-мент. Оства-ре-ње јед-ног та-квог ци-ља, по про-це-ни ана-ли-тич-ких кру-го-ва, под-ра-зу-ме-ва-ло је од-ре-ђе-ну ре-ви-зи-ју ре-зул-та-та Дру-гог свет-ског ра-та, на осно-ву ко-јих је ус-по-ста-вље-на ге-о-по-ли-тич-ка ар-хи-тек-ту-ра, пр-вен-стве-но со-вјет-ско при-су-ство у цен-трал-ној и ис-точ-ној Евро-пи, по-сле 1945. го-ди-не.

Пр-ви озбиљ-ни-ји по-ку-шај те вр-сте пред-ста-вља-ју ра-до-ви ис-так-ну-тог исто-ри-ча-ра Ери-ха Нол-теа, чи-ја је ин-тер-пре-та-ци-ја раз-до-бља Дру-гог свет-ског ра-та у на-уч-ним кру-го-ви-ма иза-зва-ла чу-ве-ни „спор о исто-ри-ји". Пре-ма Нол-те-о-вој те-о-ри-ји, глав-ни са-др-жај Дру-гог свет-ског ра-та био је „су-коб два то-та-ли-та-ри-зма, на-ци-зма и бољ-ше-ви-зма", ко-ји по-зна-ти исто-ри-чар на-зи-ва и „европ-ским гра-ђан-ским ра-том иде-о-ло-ги-ја". На-ве-де-ну тврд-њу Нол-те пот-кре-пљу-је при-ме-ром Пољ-ске. По-де-лу те зе-мље за-сно-ва-ну на со-вјет-ско-не-мач-ком уго-во-ру из 1939. го-ди-не опи-су-је као „пакт уни-што-ња без пре-се-да-на у европ-ској исто-ри-ји XIX и XX ве-ка, и за-то су др-жа-ве ко-је су га пот-пи-са-ле мо-ра-ле би-ти пот-пу-но спе-ци-фич-ног ти-па".

Нол-те-ов-ска па-ра-диг-ма пот-пу-но је при-ла-го-ђе-на хлад-но-ра-тов-ској епо-хи и ци-ље-ви-ма атлан-ти-стич-ке ге-о-стра-те-ги-је. Свр-ха из-јед-на-ча-ва-ња на-ци-зма и бољ-ше-ви-зма, њи-хо-ве то-бо-жње исто-вет-не од-го-вор-но-сти за стра-хо-те Дру-гог свет-ског ра-та, има-ла је за циљ да-ва-ње псе-у-до-и-сто-риј-ског ле-ги-ти-ми-те-та за пред-сто-је-ће ра-за-ра-ње Ис-точ-ног бло-ка. На ова-квим ци-нич-ним пре-ми-са-ма, по-сте-пе-но али упор-но, за-пад-ни дру-штве-ни ин-же-ње-ри под-сти-ца-ли су на-ци-о-на-ли-стич-ке ан-ти-со-вјет-ске про-це-се, прав-да-ју-ћи њи-хо-во по-сто-ја-ње као ло-гич-ну те-жњу на-ро-да Ис-точ-не Евро-пе да се „вра-те у исто-ри-ју". Из те исто-ри-је, на-вод-но, иза-шли су оног тре-нут-ка ка-да их је „оку-пи-ра-ла Цр-ве-на ар-ми-ја", о чи-јим ви-ше-ми-ли-он-ским жр-тва-ма то-ком Дру-гог свет-ског ра-та и од-лу-чу-ју-ћем вој-нич-ком до-при-но-су у сла-ма-њу Хи-тле-ро-ве вој-не ма-ши-не-ри-је за-пад-на исто-ри-о-гра-фи-ја углав-ном не го-во-ри.

АФИР-МА-ЦИ-ЈА ПО-ТИ-СКИ-ВА-ЊЕМ

По-сле ру-ше-ња Бер-лин-ског зи-да, при-ме-на ме-то-да кре-а-тив-но-сти и ма-што-ви-то-сти у исто-ри-о-гра-фи-ји до-би-ја на за-ма-ху. Пост-мо-дер-на нол-те-ов-ска ре-ла-ти-ви-за-ци-ја исто-ри-је, за-сно-ва-на на по-лу-и-сти-на-ма, би-ва ве-о-ма бр-зо за-ме-ње-на но-вом ме-то-до-ло-ги-јом „тран-сфе-ри-са-ња кул-ту-ра” ко-ја прак-тич-но те-жи да ин-тер-пре-та-тив-ну исто-ри-о-гра-фи-ју при-ла-го-ди по-ли-тич-ком кон-цеп-ту „ује-ди-ње-не Евро-пе”. По-јед-но-ста-вље-но ре-че-но, то зна-чи по-ти-ски-ва-ње на-ци-о-нал-них исто-ри-ја, пре све-га из обра-зов-ног про-це-са, ра-ди афир-ма-ци-је „за-јед-нич-ких европ-ских вред-но-сти”. Овај ме-тод је од 1987. го-ди-не део зва-нич-них до-ку-ме-на-та Европ-ске Уни-је и пред-ста-вља чи-тав си-стем пре-по-ру-ка за пи-са-ње уџ-бе-ни-ка исто-ри-је, на-ме-ње-них оним др-жа-ва-ма ко-је те-же члан-ству у овој ор-га-ни-за-ци-ји.

И по-ред ро-ман-ти-чар-ског при-зву-ка, ме-то-до-ло-ги-ја „тран-сфе-ри-са-ња кул-ту-ра” у прак-си пост-ко-му-ни-стич-ких др-жа-ва се сво-ди на пи-са-ње „но-вих исто-ри-ја”, нај-че-шће на ан-ти-ру-ској осно-ви, при че-му се не за-зи-ре ни од нај-гру-бљег фал-си-фи-ко-ва-ња исто-ријс-ких до-га-ђа-ја и чи-ње-ни-ца. Ра-ди при-ба-вља-ња ле-ги-ти-ми-те-та про-ме-на-ма на-ста-лим у пост-хлад-но-ра-тов-ском пе-ри-о-ду, иде-о-ло-зи атлан-ти-зма си-сте-мат-ски под-сти-чу „но-ву по-ли-тич-ку кла-су” у не-ка-да-шњим со-ци-ја-ли-стич-ким др-жа-ва-ма на пи-са-ње „но-вих исто-ри-ја”, на-рав-но уз по-моћ спе-ци-ја-ли-стич-ких ин-сти-ту-та и екс-пе-ра-та са За-па-да.

После успе-шно из-ве-де-них „обо-је-них ре-во-лу-ци-ја” у Укра-ји-ни, Гру-зи-ји и Мол-да-ви-ји, го-то-во исто-вре-ме-но су об-ја-вље-ни но-ви уџ-бе-ни-ци исто-ри-је на-ме-ње-ни уче-ни-ци-ма њи-хо-вих основ-них и сред-њих шко-ла. У но-вој ин-тер-пре-та-ци-ји укра-јин-ске исто-ри-је, на при-мер, мо-же се про-чи-та-ти да се Укра-ји-на као ру-ска ко-ло-ни-ја осло-бо-ди-ла то-ком „укра-јин-ско-ру-ских ра-то-ва”. Уџ-бе-ни-ци пе-тог раз-ре-да основ-не шко-ле, ко-ји су об-ја-вље-ни по одо-бре-њу укра-јин-ског Ми-ни-стар-ства про-све-те са-др-же по-да-так о то-ме да је Мо-сква ра-ди спре-ча-ва-ња те-жњи за са-мо-стал-но-шћу Укра-ји-не „на-мер-но ор-га-ни-зо-ва-ла глад у пе-ри-о-ду 1932-33. го-ди-не”. Сва-ка-ко нај-ве-ћи „би-сер но-ве укра-јин-ске исто-ри-је” је пот-пу-но дру-га-чи-ја ин-тер-пре-та-ци-ја уло-ге про-на-ци-стич-ке ди-ви-зи-је Сте-па-на Бан-де-ре, за ко-ју се тврди да је то-ком 1943. го-ди-не „осло-бо-ди-ла ве-ћи-ну гра-до-ва у Укра-ји-ни од Не-ма-ца”. У мно-гим гра-до-ви-ма за-пад-не Укра-ји-не, у ве-ли-кој ме-ри по-у-ни-ја-ће-не, пре-жи-ве-ли на-ци-сти се тре-ти-ра-ју „као

за-слу-жни гра-ђа-ни и бор-ци за укра-јин-ску са-мо-стал-ност". Из ло-кал-них бу-џе-та чак им се по том осно-ву ис-пла-ћу-ју и од-го-ва-ра-ју-ће пен-зи-је.

Све то не иза-зи-ва ни-ка-кве про-те-сте на „де-мо-крат-ском и ан-ти-фа-ши-стич-ком за-па-ду". Уоста-лом, исто-ри-ја је већ одав-но нај-по-год-ни-ја аре-на за ис-по-ља-ва-ње раз-ли-чи-тих по-ли-тич-ких ин-те-ре-са. Да-нас је, ме-ђу-тим, она и ви-ше од то-га, не-ка вр-ста со-ци-јал-не те-ра-пи-је, уни-вер-зал-ног ле-ка спо-соб-ног да ма-кар при-вре-ме-но ути-ша не-за-до-вољ-ства ар-ми-је „гу-бит-ни-ка тран-зи-ци-је" у не-ка-да-шњим со-ци-ја-ли-стич-ким др-жа-ва-ма.

БУ-ДУЋ-НОСТ ЈЕ У ЗА-БО-РА-ВУ

На-пад-но пла-си-ра-ње „но-вих исто-риј-ских исти-на" ни-је ми-мо-и-шло ни бал-кан-ски део Евро-пе. Раз-ли-ка у од-но-су на пост-со-вјет-ски про-стор је са-мо у јед-ном: ан-ти-ру-ски је за-ме-њен ан-ти-срп-ским при-зву-ком у исто-ри-ја-ма но-во-ство-ре-них др-жа-ва и на-ро-да. При-ме-ра је и пре-ви-ше.

Ал-бан-ска де-ца на Ко-со-ву и Ме-то-хи-ји, уче се у шко-ла-ма „то-ле-ран-ци-ји и мул-ти-ет-нич-но-сти" та-ко што им се об-ја-шња-ва да је ма-на-стир Де-ча-не са-гра-ди-ло ал-бан-ско пле-ме Га-ши, као и да су у Ко-сов-ском бо-ју уче-ство-ва-ли Ал-бан-ци, а не Ср-би. У су-сед-ној Ма-ке-до-ни-ји, „фин-ги-ра-ни рат про-из-вео је фин-ги-ра-ну исто-ри-ју". На-и-ме, пре-ма Охрид-ском спо-ра-зу-му, уџ-бе-ник за осми раз-ред основ-не шко-ле штам-пан је дво-је-зич-но и са-др-жи 50 од-сто ма-ке-дон-ске, 40 од-сто ал-бан-ске и 10 од-сто свет-ске исто-ри-је. Ал-бан-ским де-лом исто-ри-је об-у-хва-ће-на су и подручја су-сед-них зе-ма-ља: Ко-смет и југ цен-трал-не Ср-би-је и Ча-ме-ри-ја у Грч-кој. За фа-ши-стич-ку Ве-ли-ку Ал-ба-ни-ју, ауто-ри твр-де ка-ко „ни-је би-ла ет-нич-ка тво-ре-ви-на, јер ни-је об-у-хва-та-ла све обла-сти на-се-ље-не Ал-бан-ци-ма". Пи-сци уџ-бе-ни-ка пре-ци-зи-ра-ју да је из-ван ње-них гра-ни-ца оста-ла област Ча-ме-ри-ја у Грч-кој. Ипак, пра-ви скан-дал, слич-но прет-ход-но на-ве-де-ном укра-јин-ском при-ме-ру, пред-ста-вља ве-ли-ча-ње уло-ге шип-тар-ских ба-ли-стич-ких

бан-ди ко-је су на-вод-но уче-ство-ва-ле у „бор-ба-ма за осло-бо-ђе-ње Те-то-ва и Го-сти-ва-ра, у за-пад-ној Ма-ке-до-ни-ји, од не-мач-ког оку-па-то-ра 1944. го-ди-не". На-рав-но, сви зна-ју да Не-ма-ца у Ма-ке-до-ни-ји у то вре-ме и ни-је би-ло. Цео про-је-кат одо-бри-ло је ма-ке-дон-ско Ми-ни-стар-ство про-све-те, уз обра-зло-же-ње да је у пи-та-њу „свет-ски тренд" и при-зна-ње да је уџ-бе-ник пи-сан по пре-по-ру-ци Ин-сти-ту-та у Бра-ун-швај-гу, ода-кле је су-ге-ри-са-но да се „не-ке ства-ри из про-шло-сти за-бо-ра-ве ра-ди бу-дућ-но-сти".

При-ла-го-ђа-ва-ње исто-ри-је но-во-ство-ре-ној ге-о-по-ли-тич-кој ствар-но-сти на Бал-ка-ну од-ви-ја се уз „пу-ну по-др-шку" ино-стра-них струч-ња-ка, за ко-је је про-стор не-ка-да-шње Ју-го-сла-ви-је иде-а-лан по-ли-гон и за ис-про-ба-ва-ње „са-вре-ме-них на-че-ла ко-ји-ма се на пот-пу-но нов на-чин обе-ле-жа-ва-ју спо-мен под-руч-ја по-све-ће-на жр-тва-ма ге-но-ци-да и хо-ло-ка-у-ста".

По-сле ви-ше-го-ди-шњих при-пре-ма и са-рад-ње хр-ват-ских са струч-ња-ци-ма из ино-стран-ства, у Ја-се-нов-цу ће уско-ро би-ти пред-ста-вљен но-ви кон-цепт уре-ђе-ња овог ме-мо-ри-јал-ног цен-тра. Пре-ма ре-чи-ма но-си-ла-ца про-јек-та, „но-вом по-став-ком пат-ња је ин-ди-ви-ду-а-ли-зо-ва-на, а жр-тва иден-ти-фи-ко-ва-на". Сми-сао чи-та-ве иде-је је да се при-ме-ном ова-квог кон-цеп-та фал-си-фи-ку-је не-спор-на исто-риј-ска чи-ње-ни-ца о 700 хи-ља-да по-би-је-них Ср-ба, Је-вре-ја и Ро-ма. То се чи-ни под ве-о-ма про-вид-ним из-го-во-ром да су „бит-на име-на, а не бро-је-ви" (у слу-ча-ју Сре-бре-ни-ца са-свим је су-прот-но).

При-ме-ном та-ко-зва-ног „са-вре-ме-ног при-сту-па уче-њу исто-ри-је, по-себ-но исто-ри-је стра-да-ња и људ-ске пат-ње, кроз по-тре-бу да се ис-так-не до-сто-јан-ство жр-тве „прак-тич-но се не-ги-ра чи-ње-ни-ца да су жр-тве Ја-се-нов-ца стра-да-ле пре све-га због сво-је на-ци-о-нал-но-сти". На тај на-чин ства-ра-ју се прет-по-став-ке да се зло-чин ге-но-ци-да у кви-слин-шкој НДХ пре-и-ме-ну-је у рат-не зло-чи-не, по-чи-ње-не на том про-сто-ру то-ком Дру-гог свет-ског ра-та. Та окол-ност је од су-штин-ског зна-ча-ја за са-да-шњу по-ли-тич-ку кла-су у Хр-ват-ској, очи-глед-но по-др-жа-ну од ино-стра-ног фак-то-ра, ко-ји јој по-ма-же да се осло-бо-ди „не-при-јат-ног те-ре-та из про-шло-сти".

ЈАСЕНОВАЦ – МАЛИ СКУП ИНДИВИДУА

Уоч-љи-во је, та-ко-ђе, на-сто-ја-ње хр-ват-ске др-жа-ве да но-вим про-јек-том ме-мо-ри-ја-лог ком-плек-са у Ја-се-нов-цу сма-њи и оди-јум ути-цај-ног је-врej-ског фак-то-ра у све-ту, кроз на-ме-ру да се „срп-ске жр-тве у Ја-се-нов-цу ума-ње на ра-чун је-врej-ских". Да је реч о до-го-во-ру на нај-ви-шем по-ли-тич-ком ни-воу пред-став-ни-ка Ва-ти-ка-на и је-врej-ског ло-би-ја, све-до-че и из-ја-ве ути-цај-ног ин-те-лек-ту-ал-ца Слав-ка Голд-штај-на, ко-ји је у по-след-ње вре-ме ви-ше пу-та из-ја-вио ка-ко у Ја-се-нов-цу „ни-је уби-је-но ви-ше од 70 хи-ља-да љу-ди".

Ипак, у це-лој при-чи нај-го-ра ствар је из-о-ста-нак слу-жбе-не ре-ак-ци-је зва-нич-ног Бе-о-гра-да, чи-ји је шеф ди-пло-ма-ти-је Дра-шко-вић на-пра-сно за-бо-ра-вио на сво-је из-ја-ве с по-чет-ка де-ве-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка о Ја-се-нов-цу као „нај-ве-ћем срп-ском гра-ду под зе-мљом". Још је сра-мот-ни-је из-ја-шња-ва-ње на-ше ам-ба-са-де у За-гре-бу, ко-ја је по-во-дом на-ја-вље-ног про-јек-та са-оп-шти-ла „ка-ко ће и да-ље по-др-жа-ва-ти све ак-тив-но-сти ве-за-не за пре-у-ре-ђе-ње Спо-мен под-руч-ја". Сва-ка др-жа-ва ко-ја чу-ва до-сто-јан-ство сво-га на-ро-да и не-ви-них жр-та-ва би по-во-дом на-ја-вље-них ак-тив-но-сти уру-чи-ла озби-љан ди-пло-мат-ски про-тест, по-ву-кла свог ам-ба-са-до-ра на кон-сул-та-ци-је и раз-ми-шља-ла о од-го-ва-ра-ју-ћим про-тив-ме-ра-ма. Ова-ко, ис-па-да да на-ша ам-ба-са-да у За-гре-бу у ства-ри во-ди про-хр-ват-ску по-ли-ти-ку, што и не чу-ди ако се зна да је не-дав-но за ам-ба-са-до-ра по-ста-вљен бив-ши ве-ли-ки ко-му-ни-ста, а да-нас мон-ди-ја-ли-ста, до-ју-че-ра-шњи ко-лум-ни-ста про-а-ме-рич-ког днев-ни-ка *Да-нас* Ра-ди-во-је Цвје-ти-ча-нин.

Ме-то-до-ло-ги-ја „тран-сфе-ри-са-ња кул-ту-ра" при-ме-њу-је се по-след-њих го-ди-на и у на-шој „срп-ској исто-ри-о-гра-фи-ји". На-рав-но, цео про-је-кат је пре-пу-штен не-вла-ди-ним ор-га-ни-за-ци-ја-ма са ци-љем „ис-пра-вља-ња па-ра-но-ид-не сли-ке про-шло-сти у уџ-бе-ни-ци-ма". За-пра-во, све је ве-што уком-по-но-ва-но у мо-дел „ха-шке прав-де", по ко-јем је од-го-вор-ност за ра-за-ра-ње Ју-го-сла-ви-је по-сле-ди-ца „кон-ти-ну-и-те-та ве-ли-ко-срп-ске по-ли-ти-ке од Ца-ра Ду-ша-на до Сло-бо-да-на Ми-ло-ше-ви-ћа".

Та-ко, не-дав-но је Цен-тар за де-мо-кра-ти-за-ци-ју и по-ми-ре-ње ју-го-и-сточ-не Евро-пе, уз при-су-ство ак-ту-ел-ног ми-ни-стра про-све-те и спор-та др Сло-бо-да-на Ву-ка-са-но-ви-ћа и са-рад-њу са „Про-свет-ним пре-гле-дом", пред-ста-вио че-ти-ри чи-тан-ке за исто-ри-ју ко-је ће се ко-ри-сти-ти као по-моћ-ни уџ-бе-ник. Ма-да је

на-гла-ше-но да је реч о из-да-њи-ма пр-вен-стве-но на-ме-ње-ним на-став-ни-ци-ма исто-ри-је, ми-ни-стар Вук-са-но-вић је ре-као „да га без про-бле-ма мо-гу ко-ри-сти-ти и уче-ни-ци”, уз на-по-ме-ну да је је-ди-ни про-блем што ни-је об-у-хва-ће-но це-ло-куп-но на-став-но гра-ди-во. Пре-ма ре-чи-ма Ду-брав-ке Сто-ја-но-вић, уред-ни-ка из-да-ња на срп-ском је-зи-ку, „пи-са-ње чи-тан-ки је тра-ја-ло де-сет го-ди-на и на овом по-слу је ан-га-жо-ва-но 60 ауто-ра”. Сва-ка књи-га об-у-хва-та по јед-ну област: „Осман-ско цар-ство”, „Дру-ги свет-ски рат”, „На-ци-је и др-жа-ве ју-го-и-сточ-не Евро-пе” и „Бал-кан-ски ра-то-ви”. Но-си-лац про-јек-та је бо-га-ти грч-ки бро-до-вла-сник Ко-стас Ка-рас, ко-ји је за-вр-шио исто-ри-ју али се њо-ме ни-ка-да ни-је ба-вио. Цео по-сао је за-пра-во од-ра-ђен уз по-др-шку ен-гле-ских екс-пе-ра-та са Окс-фор-да.

Ме-то-до-ло-шку но-ви-ну пред-ста-вља иде-ја о мул-ти-пли-ка-тив-но-сти, ко-ју ко-ор-ди-на-тор про-јек-та Кри-сти-на Ку-лу-ри об-ја-шња-ва сле-де-ћим ре-чи-ма: „У исто-ри-ји не по-сто-ји јед-на исти-на... Сва-ко, а по-го-то-во на Бал-ка-ну, има сво-је, су-прот-но ви-ђе-ње јед-ног до-га-ђа-ја и би-ло ко-ји по-ку-шај да се на-мет-не јед-на исти-на је не-ка вр-ста на-си-ља.” Она на-мер-но пре-ви-ђа да је прин-цип јед-не исти-не од-у-век угра-ђен у са-ме осно-ве кри-тич-ке исто-ри-о-гра-фи-је.

ДА-НАК У КР-ВИ, КО-МЕР-ЦИ-ЈАЛ-НА ВЕР-ЗИ-ЈА

За-ни-мљив је још је-дан по-да-так. Иако на-ме-њен свим зе-мља-ма у ре-ги-о-ну, про-је-кат је, осим на ен-гле-ском, за-сад штам-пан са-мо на срп-ском је-зи-ку, уз осно-ва-ну прет-по-став-ку да се про-фе-си-о-нал-ним фал-си-фи-ка-то-ри-ма са Оксфорда због не-че-га ве-о-ма жу-ри. Њи-хо-ву жур-бу мо-жда је не-дав-но раз-от-крио бри-тан-ски ди-пло-ма-та Џон Со-јерс, ре-кав-ши да је „од-лу-ка о не-за-ви-сно-сти Ко-со-ва у окви-ру Кон-такт гру-пе већ до-не-та”. Су-де-ћи по са-др-жа-ју на-ве-де-них при-руч-ни-ка, до-не-те су и не-ке дру-ге ве-о-ма ва-жне по-ли-тич-ке од-лу-ке. У при-руч-ни-ку „Осман-ско цар-ство”, Тур-ска је при-ка-за-на као на-пред-на и ве-о-ма то-ле-рант-на ца-ре-ви-на пре-ма ет-нич-ким гру-па-ма ко-је су жи-ве-ле у ње-ним гра-ни-ца-ма. Та-ко, ауто-ри са окс-форд-ским ак-цен-том на-гла-ша-ва-ју ка-ко су мо-шти Све-тог Са-ве по-што-ва-не као ре-ли-кви-ја не са-мо од хри-шћа-на, не-го и од Је-вре-ја и Ту-ра-ка, за-бо-ра-вља-ју-ћи при том да по-ме-ну спа-љи-ва-ње мо-шти-ју срп-ског

све-ти-те-ља. У по-гла-вљу под на-сло-вом „Дев-шир-ма”, по-ја-ва по-зна-та као „да-нак у кр-ви” из-вр-га-ва се ру-глу и пре-тва-ра у „да-нак у нов-цу”. Пре-ма ауто-ри-ма, „де-ча-ци ни-су оти-ма-ни од ро-ди-те-ља, већ од-во-ђе-ни, чак и про-да-ва-ни за по пет злат-ни-ка”, па је та-ко „дев-шир-ма слу-жи-ла хри-шћа-ни-ма као на-чин да оства-ре дру-штве-ни успон”. Це-ла тврд-ња је пот-кре-пље-на при-год-ном илу-стра-ци-јом, на ко-јој су при-ка-за-ни тур-ски зва-нич-ни-ци ко-ји са нов-цем ис-пред се-бе ку-пу-ју де-цу од ро-ди-те-ља, нај-че-шће мај-ки ко-је су окре-ну-те пре-ма тур-ским зва-нич-ни-ци-ма са ис-пру-же-ном де-сном ру-ком, као да је-два че-ка-ју но-вац, а за де-цу их ни-је ни бри-га.

И та-ко ре-дом.

Ипак, по-след-њи у ни-зу при-руч-ни-ка, по-све-ћен Дру-гом свет-ском рат, ни-је до-био одо-бре-ње Ми-ни-стар-ства про-све-те, јер са-др-жи за-и-ста скан-да-ло-зне не-и-сти-не. Већ са-ма на-слов-на ко-ри-ца је ви-ше не-го про-бле-ма-тич-на. На њој су на-цр-та-ни ал-бан-ски пар-ти-за-ни, са ја-сном на-ме-ром да се су-ге-ри-ше то-бо-жња по-др-шка Ал-ба-на-ца ан-ти-фа-ши-зму. Нај-скан-да-ло-зни-ји је оде-љак о хо-ло-ка-у-сту, где је стра-да-њу Је-вре-ја на Бал-ка-ну да-то мно-го ви-ше про-сто-ру у од-но-су на оста-ле бал-кан-ске на-ро-де, иако је не-спор-но да је је-врej-ски на-род нај-ви-ше стра-дао у Цен-трал-ној Евро-пи. Вр-ху-нац без-об-зир-но-сти пред-ста-вља на-сто-ја-ње ауто-ра да се за-тво-ри на Ба-њи-ци и Сај-ми-шту у Бе-о-гра-ду при-ка-жу као кон-цен-тра-ци-о-ни ло-го-ри, док о Ја-се-нов-цу и уби-ству ви-ше од 700 хи-ља-да Ср-ба (по-да-так на-ци-сте Ној-ба-хе-ра) не-ма ни по-ме-на. Чак се тврди ка-ко „Па-ве-ли-ће-ва НДХ фор-мал-но ни-је по-др-жа-ва-ла по-кр-шта-ва-ње”, итд.

Да-кле, та-ко из-гле-да ме-то-до-ло-ги-ја „тран-сфе-ри-са-ња кул-ту-ра” у срп-ској исто-ри-ји, по окс-форд-ском ре-цеп-ту дру-штве-ног ин-же-ње-рин-га. Не-до-ста-је са-мо оде-љак о пред-но-сти-ма бом-бар-до-ва-ња оси-ро-ма-ше-ним ура-ни-ју-мом.

Ипак, ша-лу на стра-ну, ствар је вр-ло озбиљ-на. Но-ве исто-ри-је су не-ка вр-ста су-бли-ми-са-них по-ру-ка Ру-си-ма и Ср-би-ма, по-себ-но они-ма ко-ји има-ју на-ме-ру да се ба-ве ва-жним др-жав-ним по-сло-ви-ма. Њи-ма као да го-спо-да-ри све-та, ко-ји ста-ну-ју на За-па-ду, по-ру-чу-ју под ко-јим усло-ви-ма су спрем-ни да их при-хва-те у сво-је дру-штво. Од њих се тра-жи да у на-ше име „за-ти-ру на-ше се-ћа-ње” и пре-су-ђу-ју на-шим исто-ри-ја-ма. Тра-жи се и ви-ше од то-га: да за-јед-но са њи-хо-вим ин-сти-ту-ти-ма и екс-пер-ти-ма, ства-ра-ју-ћи „но-ве исто-ри-је”, про-из-во-де не-ке но-ве по-ли-тич-ки ко-рект-не Ру-се и Ср-бе, ово-га пу-та под зна-ме-њем жу-тих пе-то-кра-ка Европ-ске Уни-је. Све је то, већ одав-но, до бо-ла ја-сно об-ја-снио зна-ме-ни-ти До-сто-јев-ски:

„Та-мо где не-ма Бо-га све је до-зво-ље-но.” **<**

(Март 2006)